

Göç ve Kültürel Etkileşim

Migration and Cultural Interaction

Editörler

Mehmet Mehdi İlhan

Orhan Albayrak

Göç ve Kültürel Etkileşim

Migration and Cultural Interaction

ISBN 978-605-81541-8-6

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Yayınları No: 28

Kıtabın Adı

GÖÇ VE KÜLTÜRELETKİLEŞİM

MIGRATION and CULTURAL INTERACTION

Editörler

Mehmet Mehdi İlhan

Orhan Albayrak

Gözden Geçirenler

Kasım Çelik

Seda Çakmakoglu

Kapak Tasarım

Burak Ambalaj

Baskı Öncesi Hazırlık

İbrahim Yılmaz

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Halkalı Cad. No:2 Küçükçekmece/İstanbul

Tel: 0212 692 96 00

Faks: 0212 693 82 29

www.izu.edu.tr

Göç ve Kültürel Etkileşim

Migration and Cultural Interaction

Editörler

Mehmet Mehdi İlhan

Orhan Albayrak

Gözden Geçirenler

Kasım Çelik

Seda Çakmakoğlu

İSTANBUL 2019

Önsöz

Halil İncılık Sosyal Bilimler ve Tarih Araştırmaları Merkezi ile beraber, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümü doktora öğrencileri olarak Uluslararası Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye’de Göç ve Kültürel Etkileşim Sempozyumu’nu çeşitli ülkelerden altmışın üzerinde katılımcı ile 2-3 Nisan 2018 tarihlerinde İstanbul’da başarılı bir şekilde gerçekleştirdik.

Sempozyumu düzenlemekteki temel amacımız, lisansüstü öğrencilerin akademik etkinliklere dair ilgi ve tecrübesini arttırmaktı. Beklediğimizin çok üstünde bir katılım almamız, bu amacımızda başarılı olduğumuzu gösterdi. Bu noktada, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Tarih Kulübü’nün olağanüstü bir çalışmayla sempozyumu mümkün olan her kanalda duyurduğunun da altını çizmeliyim. Bunlara ek olarak, bu sempozyum hem bireysel hem de üniversite düzeyinde uluslararası tanınma ve işbirliğini geliştirici adımlar atmamıza yardımcı oldu.

Cambridge Scholars Publishing tarafından sempozyum bildiri kitabımızın yayınlanmak istenmesi ve Türkiye Cumhuriyeti İç İşleri Bakanlığı’nın basılacak olan bu kitaptan bir nüsha istemesi bizi son derece onurlandırdı ve mutlu etti. Bu sempozyumun göç ve kültür gibi alanları çalışan bilim insanlarına ve yetkililere özgün bakış açıları kazandıracığına inanıyorum.

Sempozyumu düzenlerken bize eşsiz yardım sağlayan ve rehberlik eden Prof. Dr. Mehmet Mehdi İlhan’a (Halil İncılık Sosyal Bilimler ve Tarih Araştırmaları Merkezi Müdürü ve Australian National University öğretim üyesi) çok teşekkür ederim. Ayrıca, yoğun destek ve katkıları için Prof. Dr. Ömer Çaha’ya, Prof. Dr. Mehmet Emin Köktaş’a ve İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Bulut’a teşekkür ederim. Son olarak sempozyumumuza katılımıyla bizleri onurlandıran 62. ve 64. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri Sağlık Bakanı Sayın Dr. Mehmet Müezzinoğlu’na ve sempozyumumuza nazikçe sponsor olan Bahçelievler Belediye Başkanı Sayın Osman Develioğlu’na teşekkür ederim.

Orhan Albayrak

Doktora Adayı, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

March 2019

Foreword

In collaboration with Halil İnalçik Centre for Social Sciences and Historical Research, we -as PhD students in the Department of Political Science and International Relations at İstanbul Sabahattin Zaim University- successfully organised the International Symposium on Migration and Cultural Interaction in the Ottoman Empire and Turkey on 2-3 April 2018 in İstanbul with more than sixty participants from all over the world.

Our main reason for organising this symposium was to improve postgraduate students' interest and experience in academic events. Level of participation being much higher than expected shows that we achieved our aim. At this point, I must acknowledge the extraordinary work that is carried out by İstanbul Sabahattin Zaim University History Club for advertising the symposium in every possible channel. In addition to this, this symposium helped us to pave the way for improving international recognition and collaboration both at individual and university levels.

Cambridge Scholars Publishing's invitation to publish our proceedings and The Turkish Republic Ministry of Interior's request to acquire a copy of our proceedings made us extremely honoured and happy. I believe this symposium will provide unique perspectives to those scholars and stakeholders who are working on topics such as migration and culture.

I would like to thank Prof Mehmet Mehdi İlhan (the director of Halil İnalçik Research Centre for Social Sciences and Historical Research and a faculty member at the Australian National University) for his substantial help and guidance in organising this conference. I would also like to thank Prof Ömer Çaha, Prof Mehmet Emin Köktaş, and Prof Mehmet Bulut (the Rector of İstanbul Sabahattin Zaim University) for their extensive support and contributions. Finally, I would like to thank Dr. Mehmet Müezzinoğlu, the Minister of Health in the 62th and 64th Governments of Turkish Republic, for honouring us with his participation and Mr. Osman Develioğlu, the Mayor of Bahçelievler in İstanbul, for kindly sponsoring the symposium.

Orhan Albayrak

PhD Candidate, Department of Political Science and International Relations
Institute of Social Sciences, İstanbul Sabahattin Zaim University

İçindekiler / Contents

Önsöz – Orhan ALBAYRAK (V)

Foreword - Orhan ALBAYRAK (VII)

Mehmet Mehdi İLHAN

Introduction (1-15)

Chapter 1: *Caucases and Balkans: Migration and Cultural Interaction* Kafkaslar ve Balkanlar: Göç ve Kültürel Etkileşim

- **Hicabettin SARI**

Fransız Basınına Göre Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti'ne Müslüman Göçleri (19-53)

- **Mehmet Mehdi İLHAN**

Dobruca: Babadağı ve Mangalya'da Türk Nüfusu ve Kültür Varlıkları (55-83)

- **Mehmet SEREZ**

Birinci Dünya Harbi'nde Romanya Cephesi ve Romanya'dan Türk Göçleri (85-127)

- **Fahriye Begüm YILDIZELİ**

British Attitudes towards the Population Exchange between Turkey and Greece (1922-1923)
(129-135)

- **Semih SÖĞÜT**

Türk-Yunan Nüfus Mübadelesinde Göçmenlerin Göç Algısı (137-152)

- **Yıldırım AĞANOĞLU**

Balkan Harbi Sonrasında Osmanlı Devleti'nin İskân Siyaseti (153-177)

- **Ahmet İlker BAŞ**

Kırım Savaşı Sonrası Rusya'ya Bulgar Göçü (179-206)

- **Melike BATGIRAY**

Toplumsal Hafızada 1864 Göçü Algısı (207-218)

- **Kaya GÖKTEPE**

Sosyoekonomik Yönleriyle Osmanlı Devleti'nde Göç ve Kültürel Etkileşim: Edirne Vilayeti Örneği
(1856-1914) (219-239)

- **Turan AKKOYUN**

Kafkas Göçlerinin Anadolu'daki Kültürel Etkileşime Katkısı (241-266)

- **Dilara AVCI**

1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi (93 Harbi) ve Sonucunda Pomakların Anadolu'ya Göçleri
(267-274)

- Ali ERKEN

Türkiye Yugoslavya Arası Serbest Göç Mutabakatı ve Sonuçları (275-282)

Chapter 2: *Caucuses, Balkans and Germany: Migration and Literature*

Kafkaslar, Balkanlar ve Almanlar: Göç ve Edebiyat

- Esra AKSÖYEK

Elveda Balkanlar: Unutulan Vatan Romanına Psikososyal Bir Bakış (285-302)

- Hacire AKTAŞ

Makedonya 1900'de Toplumsal Trajedi (303-317)

- Ayhan AYPAK

Giritli Mübadillerin İki Dillilik Hadisesinin Türk Romanı Üzerindeki Sosyokültürel Etkileri (319-348)

- Pınar ALÇİÇEK

Türkler Almanya'da: Göçle Gelen Kültürel Kimlik Sorunu (349-371)

- Faruk ÇAM

A Critical Book Analysis from Transnational Perspective-The Lowest of Low (373-383)

- Meryem SALIM

Osmanlı Dönemi Yazılı Kaynaklarında Geçen Bulgarca Alıntılar (385-399)

- Embiye KAZİMOVA

Osmanlı Döneminde Bulgarca Yazılan Türkçe Ders Kitapları (401-408)

Chapter 3: *Syria: Refugees and their Education*

Suriye: Mülteciler ve Eğitim Sorunları

- José Rafael Medeiros COELHO

Suriyeli Mültecilerin Osmanlı'dan Günümüze Türkiye Topraklarından Brezilya'ya Göç Yolculuğu (411-430)

- Ramazan ÇINAR

Zorunlu Kitlesele Göçler ve Toplumsal Uyum Süreci: (Suriyeli Sığınmacılar Örneği) (431-449)

- Hilal ÇAKMAK

Türkiye'deki Suriyelilere Yönelik Eğitim Politikalarının Uyum Sürecine Etkileri (451-468)

- Sabri ÖZ and Nazlıcan DİNDARLIK

Türkiye'de Mültecilerin Yaşadıkları Alanlara Yönelik Gıda ve Yardım Lojistiği (469-493)

- **Emir Fatih AKBULAT and Hüdayi SAYIN**

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'e Başarılı Bir Kültürel Kimlik Koruma ve Entegrasyon Örneği Olarak Çerkesler ve Göçleri (495-520)

- **Bekir GÜZEL**

İnsan Hakları ve Eşitlik İlkeleri Temelinde Türkiye'nin Güncel Göç Politikası: Karşılıklı Uyum (521-534)

Chapter 4: *Migration and Cultural Interaction*

Göç ve Kültürel Etkileşim

- **Ayşe Hümevra TÜYSÜZ**

Osmanlı Zorunlu Göç Tarihi Üzerine Bir Kavramsal Tartışma: Doğu Avrupa Yahudileri Örneği (539-551)

- **Nesibe Ayşe SAĞLAM**

Türk Vatandaşlarıyla Evlenen Gagauzların Yaşadıkları Kültürel Etkileşim ve Farklılaşmalar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma (53-572)

- **Gözde PIRLANTA**

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Tarihi Sürecinde Göç ve Kültürel Etkileşim ile Birlikte Değişen Yaşam Alanları (573-596)

- **Seyran AKTAŞ**

XVI. Yüzyılda Ermeni Göçlerine Dair Bir Değerlendirme (597-618)

- **Sait YILDIRIM**

Göç Olgusunun Weberyana Analizi: 1. Dünya Savaşı Doğu Vilayetleri Örneği (619-634)

Chapter 5: *Theories of Migration and Multiculturalism*

Göç Teorileri ve Çokkültürlülük

- **Abdullah Sait ÖZCAN**

Farklı Kimliklerin Bir Arada Yaşama Sorununa Çözüm Arayışları (637-654)

- **Elif ÖZTÜRK**

İngiliz Okulu Kapsamında Göçün Uluslararası Barış ve İstikrar İle İlişkisi (655-668)

Chapter 6: *America and Far East: Migration and Cultural Interaction*

Amerika ve Uzak Doğu: Göç ve Kültürel Etkileşim

- İsrail KURALAY

Latin Amerika'da Osmanlı İzleri: El Turko (671-701)

- Reza FAHMI and Prima ASWIRNA

Migration Poverty and Slavery of Human Being Study in Psychology Perspective (703-719)

- Mehmet Mehdi İLHAN

Avustralya'da Türkler ve Türkçe Öğretimi (721-743)

Chapter 7: *Migration: Cinema, Media and Music*

Göç: Sinema, Medya ve Müzik

- Fatma Nur ŞENGÜL

Türk Sinemasında Türkiye'den Almanya'ya Göçün Göçmen Üzerindeki Kültür ve Kültürleşme Unsurları (747-761)

- Emre ÜNÜR and Melis Zeynep ÜNÜR

Mülteciliğin Sosyal Medya ile İmtihani: Ekşi Sözlük ve Suriyeliler (763-794)

- Ayşegül KURTOĞLU

Göçün Mikro Tarihsel Veçhesi: Bir Deneyim Aktarım Aracı Olarak Video Günlükleri ve Kültürel Etkileşim (795-825)

- Mehtap DEMİR

Kültürel Etkileşim ve Göç: Türkiye Yahudileri ve Müzik Kültürü (827-834)

Chapter 8: *Autobiography*

Otobiyografi

- Sedat GENCER

Kimliğin Bir Belirleyeni Olarak Göç ve Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Uzanan Süreçte Bir Göçmen Çocuğu Olarak Şevket Süreyya Aydemir'in Hikayesi (837-853)

- Hüseyin KANSU

Dört Ülkenin Vatandaşı Muhacir Hacı Yusuf Kansu'nun Hicret Serüveni (1911-1991) (855-862)

Avustralya’da Türkler ve Türkçe Öğretimi

Mehmet Mehdi İLHAN*

Özet

Türklerin Avustralya’ya ilk göçleri 1901 yılında başlar ve 1967’ye kadar çok az bir artış gösterir. 1966 yılı istatistiklerine göre 2,476’ya ulaşan Türkiye doğumlu kişilerin büyük bir çoğunluğunun Ermenistan, Bulgaristan, Kıbrıs, Mısır, Yunanistan, Irak ve Suriye’den gelen göçmenler olup Avustralya istatistiklerinde Osmanlı topraklarından gelen Türkler olarak kaydedilmişlerdir. Avustralya ile Türkiye arasında 1967’de imzalanan göç antlaşmasını müteakip 1968 ve 1974 yılları arasında Türklerin Avustralya’ya göçleri hızlanır. 1980 yılında da Avustralya’ya Türk öğrenciler de gelmeye başlarlar.

Avustralya’ya göç eden Türklerin buraya yerleşmeye niyetleri yoktur. Yeterince para kazanamadıklarından dolayı da Türkiye’ye dönemeyen ailelerin çocukları Avustralya’da büyür, evlenir ve hayata atılırlar. Bu ilk kuşak ve hatta ilk kuşağın evlatları sıra özlemi çekmenin ötesinde ekonomik, sosyal ve sağlık problemleri ile karşı karşıya kalırlar. Bu durum Avustralya hükümetinin dikkatini çeker. Dil ve kültür farklılığının bilincine varan Avustralya hükümeti 1980 yılında Türk ve Avustralyalı gençlerin kaynaşmalarının yollarını araştırmaları için birkaç kişiyi görevlendirip Türkiye’ye gönderir. Ancak Türk aileler çocuklarının Avustralya’lı gençlerle kaynaşmalarından ve onların terbiyelerini kapmalarından son derece tedirgindirler. Çocukların İngilizce öğrenmeleri kendileri ile çocukları arasında kültür ve dil açısından bir kuşak farkı yaratmaktadır. Bu durum Türkleri birbirilerine kenetlemeye ve belli mahallelerde yoğunlaşmalarına yol açar. Sydney’de Auburn ve Melbourne’de Broadmeadows semptleri bunun en bariz örneklerindedir.

* İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Australian National University

Bu arada Avustralya'da Türk okullarının açılması ve akabinde Avustralya'nın başkenti Canberra Büyük Elçiliğimizin girişimi ile Avustralya Ulusal Üniversitesi (*Australian National University*) Arap ve İslam Araştırmaları Merkezinin (CAIS) bir birimi olarak Türk Dili ve Kültürü Araştırmaları Bölümünün 2003 yılında faaliyetine başlaması Türk Dili, Kültürü ve Türk Tarihi'ne olan ilgiyi ön plana çıkarmanın yanı sıra bu ailelerin tedirginliklerinin giderilmesine yönelik bir girişimdir.

Avrupa ve Amerika üniversitelerinde Türkoloji bölümlerinin kurulmaları ve gelişmeleri Türklere ve Türk Tarihine olan ilginin bir neticesidir. Avustralya'da ise Türkoloji'den ziyade Türkçe'ye verilen önem bu ülkede yaşayan Türklerin problemlerine çare aramanın bir neticesi olup Türklere ve Türk Tarihine olan ilgi ikinci plana itilmiştir. Ancak Avustralya Ulusal Üniversitesi (ANU, Australian National University) bünyesinde başlatılan Türk Dili, Kültürü ve Tarihi Araştırmaları, Türkoloji ve Türk Tarihi'ne olan ilgiyi zaman içinde ön plana çıkarmaya yöneliktir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 75. yılında Türkoloji kongresinin onuncusu İstanbul'da yapıldı. Bu kongrede Tarih Profesörü Halil İncelik ve Sanat Tarihi Profesörü Oktay Aslanapa'ya plaketler verildi. Dolayısıyla Türkolojinin sınırını çizmek zordur. Görülen şu ki Türk Dili, Kültürü ve Tarihi ve bunlara müteallik her konu Türkolojinin kapsamına girer. Türkoloji Dünya'nın ileri gelen birçok üniversitelerinde "Oriental" denilen Şarkiyat Araştırmalarının bir ünitesidir. Maalesef bu çerçevede Türkoloji bir birim olmanın ötesine gidememiştir.

Osmanlı Devleti'nin hemen hemen beş yüz yıl Orta Doğuya hâkim olmasına rağmen ilgi odağı Türkçe değil Arapça olmuştur. Bunun ilk sebebi İslamı cephe alan ama aslında arka planda ekonomik nedenler yatan Haçlı seferleri, ikinci nedeni Orta Doğunun doğal kaynakları olmuştur. Bir diğer neden de Arapça'nın Yunan Kültürünü tercüme yoluyla Avrupa'ya aktarmış olmasıdır. Aslında bu iki nedenin ve kısmen de olsa üçüncü nedenin Türkçe'nin de arkasında yatmış olmasına rağmen gerek Avrupa'da gerekse Amerika'da Türkçe'ye olan rağbet gecikmeli olmuştur. Asya ülkelerinde ise gerek Arapça'ya gerekse Türkçe'ye olan rağbet bu ülkelerin Avrupa ve Amerika ile ekonomik ve politik bir rakabete girmelerinin akabinden gelmiştir. Fakat maalesef bu ülkelerde de Türkoloji bir veya iki üniversitenin haricinde Şarkiyat Araştırmalarının bir birimi olmanın ötesine gidememiştir.

İngiltere'de Londra (London School of Oriental and African Studies), Oxford, Cambridge ve Manchester; Avrupa'da Sorbonne ve Leiden; Amerikada'da Chicago, California ve Florida uluslararası üne sahip Türkoloji birimlerini barındıran üniversitelerdir. Ayrıca dünyanın birçok ülkelerinde en azından bir üniversitede Türkçe dersleri okutulmaktadır. 2003 yılında 60. yaşına giren Moskova Üniversitesi, Asya ve Afrika araştırmalarının bir bölümü olan Turkkik Filolojisi yarım asırdan fazla

bir zamandan beri bilhassa Türk lehçelerine katkısı olan ilim adamları yetiştirerek büyük bir açığı doldurmuştur. Mamafih Moskova Üniversitesi Türkoloji Bölümü 1970 ve 1980’lerde bir gerileme kaydetmiş, ancak daha sonra Rusya’nın Balkan ülkeleri ve Türki cumhuriyetler ile olan sıkı ilişkisinden dolayı hem Türkçe’ye hem de Türk lehçelerine yeniden önem vermeye başlamıştır.

Avrupa, Amerika ve Avustralya’ya Türklerin göç etmeleri, Türki cumhuriyetlerin Rusya’dan ayrılıp bağımsızlıklarını ilan etmeleri ve dolayısıyla bu cumhuriyetlere Türkiye’nin ve diğer ülkelerin ilgilerini arttırmaları dünyada ve bilhassa Asya ülkelerinde Türkoloji ve Türk araştırmalarına olan ilgiyi de son zamanlarda arttırmıştır. Bu bağlamda Tayvan’da (Taiwan, Republic of China) Ulusal (National) Chengchi Üniversitesinde Türkoloji birimi Şarkiyat Dil ve Kùltürleri içinde Ağustos 2000 yılında faaliyetine başlamıştır. Avustralya’da ise Türkoloji birimi çok daha yenidir. Her ne kadar Melbourne Üniversitesinde daha önce Türkçe dersleri seçmeli bir ders olarak okutulmuşsa da bir birim olma niteliğini kazanamadan kısa bir zaman sonra kapatılmıştır.

Avustralya’nın başkenti Canberra Büyük Elçiliğimizin girişimiyle Avustralya Ulusal Üniversitesinin (*Australian National University*) daha önce adı Orta Doğu ve Orta Asya olan Arap ve İslam Araştırmaları Merkezinin bir birimi olarak Türk Dili ve Kùltürü şubat sonu 2003 yılında faaliyetine başlamıştır. Bu birim içinde şimdiye kadar İlk “A” ve “B”, Orta “A” ve “B” dört döneme yayılmış Türkçe dersleri, Türk Tarihi: Osmanlı Devletinden Modern Türkiye’ye ve Modern Türkiye: Tarih, Kùltür ve Bölgesel İlişkiler adlı birer dönemlik iki de tarih derslerinin programları hazırlanmış ve Fakülte kurulundan geçmiştir. Gerekli kaynaklar bir araya getirilerek İleri Türkçe “A” ve “B” dersleri de hazırlanarak iki yıl aralıksız okutulmuştur.. Talep olduğu takdirde Osmanlıca derslerinin de hazırlanıp müfredat programının içine alınması mümkündür. Türk Dili, Kùltürü ve Tarihi sadece lisans öğrencilerine değil aynı zamanda diploma, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine de açıktır. Merkezin son girişimlerinden biri de İktisat ve Ticaret Fakültesi (*Faculty of Economics and Commerce*) iş birliği ile Uluslararası İşletmecilik-Orta Doğu (*Bachelor of Internatinal Business*) adı altında yeni bir lisans programını 2006 yılında başlatmak üzere karar almak olmuştur. Bu program çerçevesinde Arapça ve Farsça’nın yanı sıra adı geçen Türkçe ve Tarih dersleri de okutulmuştur.

Maalesef Şarkiyat Araştırmaları Avustralya'da son derece zayıftır. Avustralya Ulusal Üniversitesinin haricinde Arapça ve İslam Tarihi dersleri sadece Melbourne ve Sydney üniversitelerinde okutulmaktadır. Ancak Queensland Üniversitesi Tarih ve Dinler Tarihi hocalarından ikisinin ihtisas alanları İslam Tarihi ve Orta Doğu Araştırmaları üzerinedir. Diğer taraftan La Trobe (Melbourne) Üniversitesinde sadece bir öğretim üyesi Emperyal Rusya ve Osmanlı Tarihi dersi çerçevesinde Osmanlı Tarihine ilgi duymaktadır. Dolayısıyla Şarkiyat Araştırmaları konusundaki açığı Türkoloji Araştırmalarına Türklerin çoğunluğunun yaşadığı Melbourne ve Sydney'den öğrenci celp etmek suretiyle gidermek mümkündür. Bunun ilk hedefi Melbourne ve Sydney'de birer üniversiteyle anlaşılıp Türkçe derslerini "görsel-ileti" kanalıyla vermek olabilir. Bu doğrultuda girişimde bulunulmuş ancak bir netice alınamamıştır.

Türkçe'ye talebin nereden ve ne zaman geleceğini kestirmek bu aşamada oldukça zordur. Ancak Türklerin Avustralya'ya göçleri, göçü müteakib ortaya çıkan sorunlar ve bu sorunların giderilmesi için gerek Avustralya Hükümetinin gerekse Türk topluluklarının girişimleri gözden geçirildiğinde bir varsayımda bulunmak mümkün olabilir. Bunun için de Türk toplumunu Avustralya'nın göç politikası çerçevesinde tanımak ve bilmek gerekir. Avustralya'nın göç politikası tarihi gözden geçirildiğinde Türklerin göç programı içine alınan en son milletlerden biri olduğu göze çarpar.

İngilizlerin 1778 yılında Avustralya'ya ayak basmadan önce kıtada sadece 300,000 civarında Aborijinelere yaşadığı tahmin edilmekte veya söylenmektedir. 1778 yılından bu yana göçmen akınına uğrayan Avustralya'nın nüfusu 1988 yılı sayımına göre 16,000,000 civarında idi (İçduygu, s. 53). Avustralya'nın nüfusu bu gün 25 milyon civarındadır.

Avustralya'ya göç ve yerleşimi dört safhaya ayırabiliriz: 1) 1778'den 1850'ye kadar suçluların hapisaneyeye konulma yerine Avustralya'ya sürgün edilmeleriyle oluşan mahkum çiftliklerinden müstemleke toplumuna (*society*) geçiş dönemi; 2) 1850'lerde altın madenlerine akın ve hemen akbinden yurtdışı-doğumlu bir toplumdaki çoğunluğu mahalli doğumlu bir topluma geçiş dönemi; 3) 1890'dan 1945'e kadar Beyaz Avustralya politikasını gerçekleştirmek için kontrollü beyaz

göçmen alımı; ve 4) İkinci Dünya Savaşını müteakıb etnik çeşitliliğe ve asimilasyondan hali çok kültürlülüğe dayalı bir topluma geçiş dönemi.

Avustralya'nın tarih süreci içerisinde, göç politikasını anlamak bu ülkeye göç eden Türklerin konumunu kavramak açısından da önemlidir. Zira bir topluma entegre olmak, o toplumun geçmişten gelen kültür değerlerine de entegre olmak manasına gelir. Hapishane mahkumlarının sürgün edildikleri Avustralya'da geçirdikleri evreler ile Türklerin göç etmelerinin geçirdiği safhaların örtüşüp örtüşemeyeceği düşünülmeye değer bir konudur.

Türklerin Avustralya'ya göçleri 1901 yılına kadar (200 kişi civarında) gerilere gider. 1901'den 1967'ye kadar Türklerin Avustralya'ya göçlerinde çok az bir miktarda artış olur. Avustralya ile Türkiye arasında 5 Ekim 1967'de imzalanan göç antlaşmasını müteakip 1968 ve 1974 yılları arasında Türklerin Avustralya'ya göçleri hızlanır. 1974 yılından sonra bu göç dalgası yavaşlar ve yerini ailelerin birleşmesine (*family reunion*) bırakır. 1980 yılında da Avustralya'ya Türk öğrenciler gelmeye başlarlar.

Tablo 1: Avustralya'da Türk Nüfusu (1901-1991)

(Kaynak: C. Inglis, v.d. *Making Something of Myself*, Canberra 1992, s. 1; C. Young, *The Turkish and Yugoslav Press*, Canberra 1985, s. 27)

Yıl	Nüfus
1901	200
1911	322
1921	185
1933	281
1947	252
1954	1036
1961	1544
1966	2476

1971	11589
1976	19355
1981	24315
1986	24529
1991	38001*

1960'lı ve 1970'li yıllarda Avustralya'ya göç edenlerin buraya yerleşmeye pek niyetleri yoktur. Ancak zaman içinde yeterince para kazanamadıklarından dolayı Türkiye'ye dönemeyen ailelerin çocukları büyür, evlenir ve hayata atılırlar. Aile bağları geriye dönmek istemeyen evlatların ebeveynlerini ister istemez Avustralya'da yerleşmeye zorlar (İçduygu 1990, s. vi-vii). Dolayısıyla Avustralya'ya gelen ilk kuşak bir geçiş devresi yaşar (*transitional period*). Daha doğrusu sosyal, ekonomik ve kültürel şoka uğramanın ötesinde gelişen toplumdaki gelişmiş topluma geçiş evresi yaşarlar.

İlk kuşak ve hatta ilk kuşağın evlatları olan ikinci kuşak 1980'lere kadar sıla özlemi çekmenin ötesinde ekonomik, sosyal ve sağlık problemleri ile karşı karşıyadırlar. 1975 yılında Türkler üzerine yapılan birkaç araştırma [D. Cox, "Turks in Australia", *Commission of Inquiry into Poverty, Welfare of Migrants*, AGPS: Canberra 1975, s. 70-77; M. Refet, "Turkey", *Clearing House on Migration Issues Reprints, No. 11*, Richmond: Victoria tarihsiz; EMC (Ecumenical Migration Center), *Turkish Community Development Project 1974-75*, Richmond: Victoria (mimerograph) 1975] ancak 1980 yılında gerçek anlamda Avustralya hükümetinin dikkatini çeker. Dil ve kültür farklılığının bilincine varan Avustralya hükümeti 1980 yılında konuyu araştırmak üzere bir veya birkaç kişiyi görevlendirip Türkiye'ye gönderir. Avustralya hükümetinin peşinde olduğu Türk ve Avustralyalı gençlerin kaynaşmasıdır.

* Bu 1991 yılı rakamı 5 yaşının üzerinde olan Türkleri kapsamaktadır. Bunların 21,234'ü Victoria (Melbourne) eyaletinde, 15,032'si New South Wales eyaletinde (Sydney) ve geri kalanlar da diğer eyaletlerde yaşıyorlardı. Türk nüfusu en az olan yerlerden biri, halen olduğu gibi, 93 kişi ile Avustralya'nın başkenti Canberra idi. Bk. Başarın & Başarın 1993, s. 6.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi 1967 öncesi Avustralya'ya kabul edilen Türklerin sayıları yok denecek kadar az olmanın yanı sıra Türkiye doğumlu olan bu göçmenlerin çoğu Türkçe konuşan ama etnik kökeni Ermeni, Asuri, Rum ve Yahudilerden oluşmaktadır. 1966 yılı istatistiklerine göre 2,476'ya ulaşan Türkiye doğumlu kişilerin büyük bir çoğunluğunun gayri Müslim olmaları bunun en iyi delilidir (İçduygu, s. 73). Ayrıca Osmanlı İmparatorluğunun bir parçasını oluşturan Ermenistan, Bulgaristan, Kıbrıs, Mısır, Yunanistan, Irak, Suriye ve Yugoslavya'dan gelen göçmenlerin sehven Türk kabul edilmeleri 1966 yılı ve öncesi istatistiklere yansımış olabilir (İçduygu 1990, s. 77).

Tablo 2 : Türkiye doğumluların dinlerine göre Avustralya'da ki nüfus dağılımları

(1986 istatistikleri. İçduygu 1990, s. 77'den naklen Avustralya İstatistik Bürosu 1986 mikrofışı)

Din	Nüfus	%
Hıristiyan	4,029	16.4
Yahudi	81	0.3
Müslüman	18,706	76.3
Diğer	843	3.4
Belirtmeyen	870	3.5
TOPLAM	24,529	99.9

Tablo 3: Türkiye doğumluların etnik kökenlerine göre Avustralya'da ki nüfus dağılımları

(1986 istatistikleri. İçduygu 1990, s. 80'den naklen Avustralya İstatistik Bürosu 1986 mikrofişi)

Etnik köken	Nüfus	%
Ermeni	1,402	5.7
Asuri	214	0.9
Avustralyalı	30	0.1
Rum	1,492	6.1
Kürt	118	0.5
Türk	19,914	81.2
Diğer	1,359	5.5
TOPLAM	24.529	100.0

Değişik dini ve etnik gruplardan oluşan ve Avustralyalılar ile iç içe yaşayan bu Türk nüfusu aynı zamanda sosyal problemlerle de karşı karşıya kalmaktadırlar. Türk aileler çocuklarının Avustralyalı gençlerle kaynaşmalarından ve onların terbiyelerini kapmalarından son derece tedirgin durumdadır (İçduygu 1990, s. 276). Bilhassa son zamanlarda Türkiye'de ki dini ve milliyetçi akımlara paralel olarak Avustralya'da yaşayan Türklerin de bu konuda hassasiyet kesbetmeleri bu endişeyi daha da arttırmıştır. Bu konuda bilhassa kız çocukları üzerinde son derece titiz davranmaktadırlar. Çocukların hızlı bir şekilde İngilizce öğrenmeleri kendileri ile çocukları arasında kültür ve dil açısından bir kuşak farkı yaratmaktadır (İçduygu 1990, s. 281-284). Bu durum Türkleri birbirilerine kenetlemeye ve zaman içinde belli mahallelerde yoğunlaşmalarına yol açmıştır. Sydney'de Auburn ve Melbourne'de Broadmeadows semptleri bunun en bariz örneklerindedir (bk. Tablo 4).

Tablo 4: NSW (Sydney) ve Victoria (Melbourne)'da Türk nüfusunun en yüksek olduğu yerler (1986 sayımı)

(Kaynak: C. Inglis, v.d. *Making Something of Myself*, Canberra 1992, s. 26-27)

NSW	Türk Nüfusu	Toplam Bölge Nüfusunun %	Toplam Türk Nüfusunun %
Auburn	2260	% 4.8	% 21.4
Fairfield	817	% 0.5	% 7.8
Marrickville	769	% 0.9	% 7.3
Blacktown	750	% 0.4	% 7.1
Wollongong	718	% 0.4	% 6.8
Botany	558	% 1.6	% 5.3
Paramatta	525	% 0.4	% 5.0

Victoria	Türk Nüfusu	Toplam Bölge Nüfusunun %	Toplam Türk Nüfusunun %
Broadmeadows	2855	% 2.8	% 22.9
Coburg	934	% 1.8	% 7.5
Brunswick	933	% 2.3	% 7.5
Melbourne	884	% 1.5	% 7.1
Springvale	586	% 0.7	% 4.7
Moorabin	570	% 0.6	% 4.6
Whittlesea	515	% 0.7	% 4.1

Diğer taraftan Avustralya'da yaşayan Türklerin ekonomik sıkıntılarla karşı karşıya kalmaları aileleri sosyal açıdan etkilemenin yanı sıra çocukları ile bağlarının

kopmasına da sebep olmaktadır. Avustralya'ya ulaştıkları günden itibaren ekonomik sıkıntılarla karşı karşıya kalan Türklerin bu sıkıntısı hala birçoğu için devam etmektedir. Ekonomik sıkıntı içinde olan ailelerin çocukları aile bütçesine katkıda bulunmak amacıyla istemedikleri işlerde çalışmaktadırlar. Çocukların bir kısmı da ailelerine yük olmamak için Sosyal Yardım kuruluşundan işsizlik parası alıp ayrı yaşamakta veya aileden uzak bir yerde iş bulup aileleri ile olan bağlarını koparmaktadırlar. Bu durum Avustralya nüfus istatistiklerine Türk ailelerinin ekonomik açıdan olduğundan daha çok daha iyi bir konumda olmaları şeklinde yansımaktadır. Nitekim 1986 yılı istatistiklerine göre Avustralya dışında doğan Türk ailelerinin gelirleri Avustralya stadardının altında olduğu halde Avustralya'da doğan Türk ailelerinin gelirleri ortalama Türk aileleri standardının çok daha üstündedir (Inglis 1992, s. 32). Şüphesiz bunda eğitim düzeyinin de rolü büyüktür.

Avustralya'ya göç eden Türklerin eğitim düzeyi sadece Avustralya standartlarının değil aynı zamanda Türkiye standardının da çok daha altındadır. 1986 istatistiklerine göre Türk annelerinin üçte ikisi (%66) ve babalarının yarısı (%49) ilk okul ötesinde hiç eğitim görmedikleri gibi, bunların arassında hiç okula gitmeyenler de vardır. Türk annelerinin %27'si ve babalarının %31'i ortaokulu ve keza annelerinin %4'ü ve babalarının %11'i üniversite eğitimi görmüşlerdir (Inglis 1992, s. 37).

Bu düşük eğitim düzeyi Türklerin sosyal hayatına ve Avustralya toplumuna adapte olmalarına menfi yönden yansımaktadır. Eğitim düzeyleri standartların çok altında olan ve kırsal kesimden gelen Türk göçmenlerin çoğu Avustralya'da kendilerine tanınan imkanlardan ya tamamen habersiz veya nasıl yararlanacaklarını bilmemektedirler. İlk kuşak kendilerine tanınan imkanlardan bazılarını on veya onbeş yıl sonra ancak öğrenebilmişlerdir. Devletin bu problemin üstesinden gelebilmek için iki dil bilen görevlilere ve işçilere ihtiyacı vardır. Dolayısıyla devlet daireleri ve bazı özel kuruluşlar İngilizce bimeyen Türk ve diğer göçmen çalışanlarına ve hizmet verdiklerine yardımcı olmak üzere iki dil bilen personel çalıştırmaktadırlar (*Information Victoria*, s. 222).

Türklerin eğitim düzeylerinin düşük olması İngilizce öğrenmelerine de yansımaktadır. Diğer milletlere nazarn Türklerin İngilizce dinleme ve anlama oranları maalesef daha düşüktür. Bu oran Türklerde %40 iyi ve %47 çok iyi iken Hırvatlarda

%61 iyi ve %67 çok iyi ve Sırlarda ise %50 iyi ve %62 çok iyidir. Türklerin İngilizce konuşma oranları ise daha da düşüktür. Türklerde %32 iyi ve %34 çok iyi olan İngilizce konuşma oranı Hırvatlarda %58 iyi ve %54 çok iyi ve Sırlarda ise %46 iyi ve %46 çok iyidir. Türklerin İngilizce okuma ve anlama oranı ise en düşük seviyedir, %30 iyi ve %32 çok iyi; bu oran Hırvatlarda %53 iyi ve %63 çok iyi ve Sırlarda %39 iyi ve %45 çok iyidir (Young 1985, s. 81).

Yukarıda bahsettiğimiz gibi Türklerin ve bazı diğer göçmenlerin sadece eğitim düzeylerinin değil aynı zamanda İngilizce düzeylerinin yetersiz olması Avustralya hükümetinin bunlara yeterince hizmet vermesini engellemektedir. Değişken bir eğitim ve dil düzeyine sahip göçmen toplumuyla karşı karşıya kalan Avustralya hükümeti bu engeli aşmak için broşür, gazete, radyo, televizyon ve benzeri iletişim araçlarından yararlanmak suretiyle İngilizce ve diğer dillerde yayınlar yapmaktadır. Böylece bilen bilmeyene, okuyan okumayana, anlayan anlamayana, iki dil bilen sadece bir dil bilene yardımcı olmasını sağlamaktadır. Son yıllarda Avustralya'ya kabul edilen göçmenlerden İngilizce dil düzeyi yeterli olmayan veya hiç bilmeyenlere 510 saat İngilizce ders alma zorunluluğu getirilmiştir. Türkler ve diğer göçmenler aynı zamanda bu derslerde kendilerine tanınan ve verilen hak ve hizmetler konusunda bilgilendirilmektedirler (*Information Victoria*, s. 227).

Avustralya hükümetinin göçmenler konusunda karşı karşıya kaldığı en büyük problemlerden biri de dil ve kültür mozayikini dengelemektir. Hükümet göçmenlerin İngilizceyi öğrenmelerini ve topluma ayak uydurmalarını arzu ettiği kadar kendi dillerini ve kültürlerini unutmamalarını sağlamak için de gayret sarfetmektedir. Bunun için göçmen çocuklarının dengeli bir şekilde eğitim görmeleri oldukça önemlidir. Diğer taraftan göçmenler de kendi dil ve kültürlerini unutmamak için çaba sarfetmektedirler. Bu doğrultuda Türk göçmenlerin baş vurdukları en etkin yollardan biri gazete, radyo ve televizyon başta olmak üzere medya araçları olmuştur.

Avustralya'da Türklerin çıkardıkları önemli gazeteler arasında Turkish Report, Güneş, Dünya, Yeni Vatan ve Zaman (Avustralya) gibi birkaçını sayabiliriz. Ayrıca birçok Türk kuruluşları ve toplulukları üç veya dört ayda bir ve bazen de yılda bir bültenler yayınlamaktadırlar. Örneğin Batı Trakya Topluluğunun yayınladığı 'Elele' dergisi bu toplumun Avustralya'da ki faaliyetleri hakkında bilgi içermektedir

(*Information Victoria*, s. 218). Sayıları 100'ün üzerinde olan (Şimşir 1997) bu gazete ve dergilerin yeterince büyük bir okuyucu kitlesi mevcuttur.

Yapılan araştırmalara göre 1985 yılı öncesi Avustralya'da çıkan gazetelerden Tercüman'ın %63, Kaynak'ın %33 ve Güneş'in de %36 civarında bir okuyucusu bulunmaktaydı (Young 1985, s. 9). Profesyonel bir kadrosu olan Tercüman, 1985 yılı öncesi, en fazla okunan gazete idi. Ancak Avustralya'da olan bitenlere yeterince yer vermeyen Tercüman'ın eksikliğini Güneş gazetesi gidermekte idi (Young 1985, s. 11). Bugün ise durum eskiye nazaran çok daha ileri düzeydedir. Geniş bir okuyucu kitlesi olan Dünya ve Yeni Vatan gibi gazeteler gerek Türkiye'den gerekse Avustralya'dan kapsamlı haberler vermenin yanı sıra Türkiye'de çıkan gazeteler ile eş değerde bir içeriğe sahiptirler. Türkiye, Avustralya ve Dünyadan haber veren bu gazeteler ekonomi, spor, kültür ve sanat, sağlık, yemek, kadın ve çocuk ve Türkçe bilmeyen veya okumada zorlanan gençler için bilhassa iç ve dış haberleri kapsayan İngilizce sayfeleri içermektedirler. Bu gazetelerde ayrıca birçok köşe yazıları da yer almaktadır.

Radyo ve televizyonu Türklerin dil ve kültürlerini idame ettirmeleri için en etkin araçlar arasında sayabiliriz. Avustralya'nın belli başlı mahalli ve ulusal radyolarından haftanın veya günün belli saatlerinde Türkçe yayınlar yapılmaktadır. Sadece Viktorya eyaletinde (Melbourne) onüç istasyon (ZMM, 3AB, 3BM, 3XX, SBS, 3CR, 3ZZZ, 3MDR, 3RIM, 3RPP, 3SER, 3GCR) çeşitli zamanlarda Türkçe yayın yapmaktadır. Uydudan TRT Int izlenebildiği gibi birçok etnik gruplara uydudan 70 civarında televizyon kanallarını ulaştıran TARBS 'Vizyon' adı altında derleme bir kanalın yanı sıra Türk izleyicilerine ayda 63 Avustralya doları karşılığında ATV, TGRT, TRT Int ve Kanal D kanallarını ulaştırmaktadır. Ayrıca gece yarısından sonra SHOW TGRT kanalından ve LIG de 'Vizyon' kanalından yayına girmektedir. Türkler ayrıca sıla hasretini CD, DVD ve Video kasetleriyle gidermektedirler. İnternetin hayatımıza girmesiyle televizyon veya bilgisayar üzerinden hemen hemen Türkiye'de yayın yapan televizyonlarına ulaşmak artık mümkün hale gelmiştir.

Sadece Türklerin değil aynı zamanda diğer göçmenlerin de ana dillerini ve kültürlerini idame ettirmeleri için gazete, radyo ve televizyon gibi yayın organlarını kullanmalarını kolaylaştıran ve teşvik eden Avustralya hükümeti gerek Türk gerekse

diğer göçmenlerin ana dillerini devlet okullarında da pekiştirmelerine olanak sağlamaktadır. 1975 yılında Avustralya’da 67 ilk okulda ortalama 20 Türk öğrenci bulunmaktaydı. Bu öğrencilerden çok azı okullarda Türkçe öğreniyorlardı. Viktorya Eyaleti bunların arasında en iyi olanıydı. Milli Eğitim’in (Department of Education) raporuna göre okullarda Türkçe eğitimi için sadece birkaç ders kitabı bulunabiliyordu. Raporun devamında bir şeyler yapılmadığı takdirde çok yakın zamanda Türklerin kendi dillerini öğrenemeyecekleri endişesi dile getirilmektedir (Australia, Department of Education 1977, s. 33). Ayrıca Türkçe öğretmenlerine ihtiyaç duyulan bu okullarda Türkçe öğretebilen sadece 10 öğretmen bulunduğu ifade edilmektedir. Bu öğretmenlerden 9’u Viktorya eyaletinde (Melbourne ve civarı) 1’i de New South Wales eyaletinde ki (Sydney ve civarı) okullarda görev yapmaktaydılar (Young 1980, s. 43-45).

Türk hükümeti de Türk öğrencilere yardımcı olmak üzere üç ilk okul öğretmeni göndermiştir. Diğer taraftan Türk çocuklarına Türkçeyi öğretmek ve diğer konularda yardımcı olmak üzere 15-20 civarında hafta sonu Türk okulları açılmıştır. Hafta sonu okullarını Türk ebeveynleri veya Türk cemiyetleri sevk ve idare etmektedirler. Amaç çocuklarının Türkçeyi ve Türk kültürünü unutmamaları ve en iyi şekilde öğrenmeleridir (Young 1980, s. 96-97). Bu okullara yardımcı olmak amacıyla Mahalli Eğitim merkezleri koleksiyonları arasında Türkçe öğretmenlerine yönelik yardımcı kitaplar bulundurmaktadırlar (Young 1980, s. 97).

Tahminlere göre Melbourne’de 60,000 ve Sydney’de de 40,000 civarında Türk yaşamaktadır. Bu iki mega-kentde ve Wollongon ile Minjura’da Avustralya Millî Eğitim Bakanlığı tarafından onaylı Türklerin açtığı özel okullar bulunmaktadır. Bunların haricinde Melbourne’de ve Sydney’de cumartesi günleri Türkçe eğitim veren Türk cemiyetlerine ait okullar mevcuttur. Hafta içi eğitim yapan Türk okullarında Türkçe yabancı dil statüsünde *Kindergarten*’dan onikinci sınıfa kadar okutulmaktadır. Türkçenin dışında ki dersler ise İngilizce olarak okutulmaktadırlar. Türk Tarihi ve Coğrafyası hakkında bilgiler Türkçe dersi içerisinde işlenmektedirler. Türkçe dersi *Kindergarten*’dan onuncu sınıfa kadar zorunlu onbirinci ve onikinci sınıflarda seçmeli olup Üniversiteye girilmede notlarını yükseltmek isteyen her kесе açıktır. Türkçe derslerinde gerektiğinde gazete, dergi ve kitaplardan fotokopi yapmak

suretiyle faydalınılmaktadır. Bazı okullar da kendileri öğrencilerine yönelik kitap derlemektedirler.

Türkçe, Viktorya (Melbourne) okullarında okutulan dillerden ilk onu arasında yer almakta ve birçok bölgelerde hafta içi ve hafta sonu okullarda okutulmaktadır. Her yıl 300'ün üzerinde öğrenci üniversiteye girmede puanlarını yükseltebilmek için 11'nci ve 12'nci sınıflarda seçtikleri derslerin arasına Türkçeyi de almaktadırlar. Öğrencilerin karnelerinde ulaşılmış oldukları düzeyler ve dilin hangi bölümlerine (konuşma, dinleme, okuma ve yazma) ulaşılmış oldukları yıllarına göre belirtilmektedir (*Turkish Teachers Association of Victoria*).

Melbourne'de Türklerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde ki okullarda Türk öğrencilerin diğer göçmenlere göre oranlarının yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu oran (1979) istatistiklerine göre ilk okullarda %50'ye yakın veya üzerinde, liselerde (*high school*) %10 ve Teknik okullarda %20 civarındadır (Young 1980, s. 94; bk. Tablo 5).

Tablo 5: 1979 sayımına göre Melbourne'de ki okullarda Türk öğrencilerinin oranı.

(Kaynak: Etnik Eğitim Hizmetleri, Viktorya Eğitim Bölümü)

Okul	Türk öğrencilerinin diğer göçmen öğrencilere oranı (%)	Türk öğrencilerinin sayısı
İLK OKUL		
Ardeer, Sunshine	7.5	33
Brunswick - 1	13.0	80
Kuzey Brunswick	10.8	69
Kuzey-batı Brunswick	5.8	10
Brunswick- 2	7.0	23
Coburg	11.9	47
Collingwood	43.3	23

Collingwood Eğitim Merkezi	40.2	169 d.e.†
Debney Meadows (Flemington)	69.5	194 d.e.
Fitzroy	16.8	56
Moreland	21.2	146
Kuzey Melbourne	56.9	86 d.e.
Port Melbourne	12.3	43 d.e.
Batı Richmond	43.2	169 d.e.
Güney Melbourne	27.5	40 d.e.
Sunshine	15.7	21
LİSE		
Braybrook	8.1	18
Doğu Brunswick	9.2	43
Collingwood Eğitim Merkezi	10.0	38 d.e.
Debney Park (Flemington)	10.3	25 d.e.
Footscray Girls	10.3	30
Moreland	7.8	
TEKNİK OKUL		
Brunswick	19.0	46
Collingwood	16.8	31 d.e.
Footscray	8.2	21
Richmond	21.2	34 d.e.
Güney Melbourne	16.6	12

Türk çocuklarının gittiği okullar maalesef sınıflarda öğrenci sayısı kabarık olanlardır. Ayrıca bu okulların çok kültürlülüğün getirdiği problemleri çözüme ulaştıracak öğretmenlerden yoksun olduğu anlaşılmaktadır. Bu okullarda araç gerecin azlığından yakınan Türk çocuklarının ebeveyn ve velileri okulların akademik standardı yakalayamadıklarını, disiplinin yetersiz olduğunu, yeterince ödev

† d.v. (devlet evi) Türk ailelerinin çoğunluğunun devlet evlerinde yaşadıklarını göstermektedir.

verilmediğini, dil engelini, yabancılara yönelik İngilizcenin ve Türkçe derslerinin yetersizliğini vurgulamaktadırlar (Young 1980, s. 96).

Türk ebeveynler bilhassa Türk çocuklarının Avustralya okullarında serbest hareket etmelerinden ve Avustralyalı genç kızların terbiye ve tavırlarını kapmalarından endişe etmektedirler. Bu yüzden okul çağındaki çocuklarını Türkiye'ye okutmak için geri gönderen ailelerin olduğu rapor edilmektedir. Diğer taraftan Türk çocuklarının yoğun olduğu okullara Devletin bazı yardım kaynakları ayırdığı da inkâr edilemez. Avustralya Milli Eğitim'i Türkçe çevirmenleri ve Türk öğretmenleri bu gibi okullara atamaktadır (Young 1980, s. 97).

1974 yılından bu yana Türkiye'den Avustralya'ya gelen gençlerin %85'inin Türkçeyi çok iyi bildikleri, ama bu oranın 1971-1974 arası gelenlerde %73 ve 1971 yılından önce gelenlerde ise %60'a düştüğü anlaşılmaktadır. Diğer ülkelerle karşılaştığımızda (örneğin Lübnan için sırasıyla 92; 55 ve 25 oranı) Türklerin dil ve kültürlerini muhafaza etmek için daha fazla çaba sarfettikleri gözükür (Young 1980, s. 142). Bunu ebeveynlerin gayretinde ve hafta sonu okullarında aramak gerekir (Young 1980, s. 143; bk. Tablo 6).

Tablo 6: Avustralya'ya göç ettikleri yıl itibariyle Türklerin (Türkçe) ve Lübnanlıların (Arapça) dil seviyeleri.

Göç yılı	Türkçe veya Arapça (Lübnan) seviyesi (%)			
	İyi	Orta	Zayıf	Toplam
LÜBANALI				
Avustralya'da doğan veya 1971 öncesi göç edenler	25	58	17	100
1971-1974	57	43	-	100
1975-1979	92	8	-	100
TÜRK				
1971 öncesi	60	36	4	100
1971-1974	73	25	2	100
1975-1979	85	15	-	100

Türk gençlerinin % 42'si İngilizce'yi ve Türkçeyi iyi, % 30'u Türkçeyi iyi İngilizceyi zayıf, % 14'ü İngilizceyi iyi Türkçeyi orta ve % 14'ü İngilizceyi ve Türkçeyi orta derecede bilmektedirler. Keza aşağıda ki tabloda rakamlar karşılaştırıldığında Türklerin dil ve kültürlerini daha iyi muhafaza ettikleri ortaya çıkar (Young 1980, s. 148, Tablo 7)

Tablo 7: Türk gençlerin İngilizce ve Türkçe dil seviyeleri.

Dil Seviyesi	Türk (%)	Lübnanlı (%)
İngilizce ve Türkçe/Arapça iyi	42	38
İngilizce iyi, Türkçe/Arapça orta	14	28
İngilizce orta, Türkçe/Arapça iyi	30	31
İngilizce ve Türkçe/Arapça orta	14	3
Toplam	100	100

1976 istatistik verilerine göre Lübnanlı aileler kız çocuklarını muhafazakâr Katolik okullarına gönderirken Müslüman Türklerin böyle bir seçenekten yoksun oldukları ortaya çıkmaktadır. Türklerin 15-19 yaş arası kız çocuklarının %19,3'ü evli, %62,2'si ise okulu terk edip çalışmakta idiler. Bu oran Lübnanlı kızlar için %44,6 ve %45'tir. Evlerini terkedip çalışan Avustralyalı kızların oranı ise %71,8 gibi çok daha yüksek bir orana ulaşmaktadır (Young 1984, s. 171).

1976 istatistikleri Türk gençlerinin Teknik okullarda daha mutlu olduklarını göstermektedir. Buna karşın Lübnanlı gençler kendilerini Katolik okullarında daha mutlu hissetmektedirler (Young 1984, s. 173). Türk ebeveynler çocuklarının okumalarını istemekle birlikte ekonomik nedenlerden dolayı çocuklarını okuldan almaya zorlanmaktadırlar (Young 1984, s. 173; 1976 istatistikleri).

1986 yılı istatistiklerine göre ise New South Wales eyaletinde (Sydney ve civarı) 15-19 yaş arası Türk çocuklarının %3,8'inin yani her 781 öğrenciden 30'unun devlet okullarında değil özel okullarda okuyorlardı. Bu oran Viktorya (Melbourne ve civarı)

okullarında 898 öğrenci üzerine yapılan araştırmada %6,7'dir. 15-19 yaş arası her 20 Türk öğrenciden 1'i Viktorya ve New South Wales'de özel okullara gitmektedirler (Inglis 1992, s. 13).

Tablo 8: 1986 istatistiklerine göre Victoria ve New South Wales'de Türk öğrencilerinin (15-19 yaş grubu) Liselere dağılımı

OKUL NEVİ	VİKTORYA				NEW SOUTH WALES			
	Sayı	Türk %	Anglo %	Toplam %	Sayı	Türk %	Anglo %	Toplam %
Lise(Devlet)	837	39.4	28.4..	29.1..	751	44.3..	29.4..	30.0..
Lise(Özel)	61	2.4	15.8	16.0	30	30	12.1	12.6
Lise(Toplam)	898	41.8	44.2	45.0	781	46.1	41.5	42.6
Yaş Grubu (Toplam)	2126		218911	342428	1697		291477	420002

Yüksek öğretim yapan Türk gençlerinin oranı son derece düşüktür. Avustralya doğumlu Türk erkeklerinin %9,1'i ve kadınlarının da ancak %4,9'u üniversiteyi bitirebilmişlerdir. Bu oran Maltalılar haricinde diğer etnik grupların altında olmasına rağmen Türkiye'de doğup Avustralya'ya göç eden ve üniversite bitiren Türklerin oranının (%3,6 erkek ve %2,5 kadın) çok daha üstündedir (Inglis 1992, s. 84).

Türk gençleri hala maddi durumu iyi olmayan, kısıtlı İngilizce kullanan ve eğitimi yetersiz olan aileler içinde yetişmektedirler. Buna rağmen son zamanlarda gerek erkek gerek kız Türk gençlerinin üniversiteye girme oranları arttırmıştır. Fakat maalesef diğer etnik gruplara nazaran Avustralyalı Türkler tablonun alt kademelerinde yer almaktadırlar. Meslek Yüksekokullarının (TAFE: *Technical and Further Education*) kurslarına rağbet ise Türkler arasında oldukça azdır (Inglis 1992, s. ix).

Avustralya'da yaşayan ve anadili İngilizce olmayan etnik gruplar yukarıda değindiğimiz üzere orta dereceli okullarda kendi dillerini seçmeli bir ders olarak alma hakkına sahiptirler. Bu dersleri alan tüm etnik gruplar bir veya iki sınıfa konur ve bunlar İngilizce'den kendi dillerine ve kendi dillerinden İngilizce'ye tercüme yöntemiyle bazı bilgileri aktarırlar ve belli bir yönde eğitilirler. Çok kültürlülüğü,

Avustralya coğrafyasını, tarihini, kültürünü, idare sistemini ve benzeri konuları içeren kelime, cümlecik, cümle ve kısa paragraflar öğrencilere verilerek bir grup çalışmasına yönlendirilirler. Sınıfta yaptıkları çalışmalarının bir kısmını ve sınav kağıtlarını öğrenciler velilerine veya ebeveynlerine götürürler. Bu kağıtlar üzerinde hatalar belirtilir ve okula geri gönderilir ve dersin hocası kağıtları değerlendirip notu verir. Burada ki amaç tahminime göre öğrencileri ve hatta ebeveynlerini belli konularda eğitmektir. Anadillerinde yüksek not beklentisi içinde olan Türk öğrenciler bu derse son derece rağbet etmektedirler.

Avustralya’da ki okullarda öğrencilere Türkiye üzerine bilgi ANZAC askerlerinin katıldığı Çanakkale savaşları bağlamında Modern Tarih dersleri ve Yunan kültürü bağlamında da Eskiçağ Tarihi derslerinde verilmektedir. Buna rağmen Gelibolu yarımadasını çöl sanan Avustralya’lılara rastlamak hala mümkündür. Tarih dersleri haricinde Avustralya’nın başkenti Canberra’da örneğin sadece Nurrabundah koleji ve Orana okulunda okutulan Siyaset Bilimi dersinde Orta Doğu bağlamında Türkiye hakkında kısa bir bilgi verilmesi ihtimali olabilir. Son zamanlarda Osmanlı tarihi de orte dereceli okullarda okutulmaktadır.

Uzak Doğunun uzağında bulunan Avustralya’da gerek Türkiye’nin gerekse Avustralya’nın politika aracı olarak kullandıkları ANZAC’lar ve ANZAC günü aracılığıyla Türkiye-Avustralya ilişkileri bir nebze olsun pekiştirilmiştir. Bu bağlamda Avustralyalı öğrenciler arasında Türkolojiye yönelik bir hareketlilik gözlenmektedir. Irak savaşı ve son olaylardan dolayı üniversite öğrencileri arasında son derece revaçta olan Orta Doğu politikası derslerinde de Türkiye’ye geniş yer verilmektedir.

Orta Doğuda ki son olaylar Avustralya’da ki Türkler arasında kimlik sorununu gündeme getirmiştir. Bu kimlik sorunu, artan Türk nüfusu ve Türklerin açtıkları özel okulların kalitesi Avustralya’da ki Türk toplumu üzerine yapılan araştırmaların sayısını ve kalitesini arttırmıştır. Bu bağlamda Türkçe’ye ve Türkolojiye olan rağbetin artacağı kanısındayım. Görebildiğim tek engel ise üniversite kütüphanelerinde kitap ve kaynak yetersizliğidir.

Kaynaklar

Akçelik, R. & J. Elley (eds.), *Turkish Community in Australia*, Melbourne: Australian Turkish Friendship Society Publications 1988.

Alakuş, R., *Why Turkish Parents Send Their Children Back to Turkey*, Report to the Executive Committee, Melbourne: Australian-Turkish Cultural Association 1976.

Australia, Department of Education, Research Branch, *The Teaching of Modern Languages in Australian Schools: 1975*, Canberra: Australian Government Publishing Service 1977.

Başarın, Hatice Hürmüz. & Vecihi Başarın, *The Turks in Australia: Celebrating twenty-five years down under*, Hampton, Victoria: Turquoise Publication 1993.

Brookes, A. *Educational Disadvantage of Turkish Girls in Melbourne's Northern Suburbs*, Melbourne: Department of Community Services 1985.

Inglis, Christine, Joy Elley & Lenore Manderson, *Making Something of Myself: Educational Attainment and Social and Economic Mobility of Turkish Australian Young People*, Canberra: Australian Government Publishing Service (AGPS) 1992.

İçduygu, Ahmet, *Migrant as a Transitional Category: Turkish Migrants in Melbourne, Australia*, A thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy at the Australian National University, June 1990, xix + 430 pages.

Manderson, L., "Turks", J. Jupp (ed.), *The Australian People: An Encyclopedia of the Nation, its People and Their Origins*, Sydney: Angus & Robertson 1988.

Özırmak, A., "Muslim Turks in Australia and Their Ethnic Identity", Ata, A. W. (ed.), *Religion and Ethnic Identity*, Melbourne: Spectrum 1989.

Şimşir, Bilal N., *Avustralya Türk Basını*, Ankara: Ümit Yayıncılık & Matbaacılık 1997.

Young, C. M., "Education, Employment and Turkish Community in Australia", *International Journal of Turkish Studies*, 2/2, 1983, s. 35-57.

Young, C., M. Petty & A. Faulkner, *Education and Employment of Turkish and Lebanese Youth*, Canberra: Commonwealth Department of Education, Australian Government Publishing Service 1980.

Young, C.M., "Turkish Teenage Girls in Australia: Experience, Attitudes and Expectations", M. E. Poole, R. P. Lacey & B. S. Randhawa (eds.), *Australian in Transition: Culture and Life Possibilities*, Sydney: Harcourt Brace Jonarich Publishers 1985(a), s. 222-232.

Young, Christabel & Janet Taylor, *The Turkish and Yugoslav Press: A survey of content and readership of ethnic newspapers in Melbourne*, Canberra: Australian Government Publishing Service 1985.

Young, Christabel M., "School Work and Unemployment among the Turkish and Lebanese Youth in Australia" in Donald J. Philips & Jim Houston (eds.), *Australian Multicultural Society: Identity, Communication, Decision Making*, Victoria: Drummond 1984, s. 169-176.

Austurk 1977: History, <http://home.vicnet.net.au/~austurk/firstpagee.html> [2004, March 9].

Canberra Grammar School: Resource Centre Catalogue (2001), <http://www.cgs.act.edu.au/home.asp?nav=flash&content=332>, [2004, March 24].

Canberra-Australia Narrabundah College, <http://www.narrabundahc.act.edu.au/frames.html>, [2004, March 24].

Discovery Channel School,

<http://school.discovery.com/lessonplans/programs/ancientgreece/>, [2004, March 22].

Information about Turkey,

<http://alex.edfac.usyd.edu.au/methods/TESOL/studwork/turkey/turkey.htm> [2004, March 24].

Information Victoria for Information on State Government: Turkish: Turkish Focus Group Matrix, http://www.information.vic.gov.au/resources/cald_report.htm, [2004, March 10].

St. Edmunds College Canberra, <http://www.stedmunds.act.edu.au/>, [2004, March 23].

The Canberra College: Handbooks (18 May 2004),

<http://www.canberrac.act.edu.au/handbooks.htm>, [2004, March 24].

The University of Melbourne: Arabic Studies, <http://www.arabic.unimelb.edu.au/>. [2004, March 19].

The University of Queensland: History, Philosophy, Religion and Classics,

<http://www.uq.edu.au/hprc/>, [2004, March 19].

The University of Sydney: Department of Arabic and Islamic Studies (2002),

<http://www.arts.usyd.edu.au/departs/arabic/default.html>, [2004, March 19].

Turkish Teachers Association of Victoria (1999),

<http://home.vicnet.net.au/~ttav/egitim/welcome.htm>, [2004, March 4].

Welcome to Copland College, <http://www.coplandc.act.edu.au/index.htm>, [2004, March 24].

Yeni Türkiye, (2002), <http://www.yeniturkiye.com/symposium.asp>, [2004, February 26].